

KVALITETSDEKLARATION

Försäljning av mineralgödsel för jord- och trädgårdsbruk

Ämnesområde

Miljö

Statistikområde

Gödselmedel och kalk

Produktkod

MI1002

Referenstid

Från den 1 juli 2019 till den 30 juni 2020 (Gödselår).

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	3
1.2 Statistikens innehåll	3
1.2.1 Objekt och population	4
1.2.2 Variabler	4
1.2.3 Statistiska mått	4
1.2.4 Redovisningsgrupper	4
1.2.5 Referenstider	4
2 Tillförlitlighet	5
2.1 Tillförlitlighet totalt	5
2.2 Osäkerhetskällor	5
2.2.1 Urval	5
2.2.2 Ramtäckning	5
2.2.3 Mätning	6
2.2.4 Bortfall	6
2.2.5 Bearbetning	6
2.2.6 Modellantaganden	7
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	7
3 Aktualitet och punktlighet	7
3.1 Framställningstid	7
3.2 Frekvens	8
3.3 Punktlighet	8
4 Tillgänglighet och tydlighet	8
4.1 Tillgång till statistiken	8
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	8
4.3 Presentation	8
4.4 Dokumentation	8
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	8
5.1 Jämförbarhet över tid	8
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	9
5.3 Sam användbarhet i övrigt	9
5.4 Numerisk överensstämmelse	9
Allmänna uppgifter	9
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	9
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	9
C Bevarande och gallring	9
D Uppgiftsskyldighet	10
E EU-reglering och internationell rapportering	10
F Historik	10
G Kontaktuppgifter	10

Statistikens kvalitet

1 Relevans

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Syftet med statistiken är att redovisa total och regional försäljning till jord- och trädgårdsbruket av kväve, fosfor och kalium i mineralgödselmedel liksom förändringar över tiden. Sådan kunskap behövs bland annat för uppföljning av uppsatta miljömål och vid internationell rapportering. Fr.o.m. 1997 omfattas även uppgifter om försäljningen av svavel samt gödselmedlens innehåll av kadmium.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Statistikens huvudanvändare och exempel på deras informationsbehov:

- *Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten* bland annat för uppföljning av miljömål och underlag till internationell rapportering som berör näringsförluster till luft och vatten samt för utvärdering av och beslut om åtgärder. Statistiken ingår i underlaget för Sveriges klimatrapportering vid beräkning av utsläpp av växthusgaser, se förordningen (SFS 2014:1434) om klimatrapportering.
- *Jordbruksverket*, som underlag vid arbete med Economic Accounts for Agriculture (EAA) - en ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn. Uppgifterna går in som en del i rapportering till EU (med avseende på NUTS 2-områden) och vid rapportering till Nationalräkenskaperna (med avseende på län).
- *Kemikalieinspektionen* för miljömålsuppföljning avseende kadmium.
- *Sveriges lantbruksuniversitet, lantbruksskolor och annan utbildningsverksamhet* inom jordbruk och miljö för undervisning och forskning.
- *Länsstyrelser, Vattenmyndigheterna och andra regionala organ* för uppföljning och rådgivning.
- *Eurostat, OECD och FAO*, efterfrågar uppgifterna, se avsnitt E.
- Övrig användning: Uppgifterna ingår som en del i den allmänna information som den officiella statistiken täcker in. Användare här är bland annat massmedia, allmänhet, miljöorganisationer och jordbrukets egna organisationer.

1.2 Statistikens innehåll

De statistiska målstorheter som statistiken främst avser att belysa är:

- försålda kvantiteter näringsämne i ton för kväve, fosfor, kalium och svavel
- försålda kvantiteter näringsämne per hektar (ha) utnyttjad åkermark för kväve, fosfor, kalium och svavel
- mängden kadmium i kilogram (kg) för de försålda partierna av fosforgödsel
- försålda kvantiteter näringsämne i ton för kväve, fosfor, kalium och svavel i form av produkter tillåtna vid ekologisk odling.

Den verkliga förbrukningen inom jord- och trädgårdsbruket under ett visst år bestäms både av inköpen och av eventuella lagerförändringar på enskilda gårdar och i olika handelsled. Försäljningsuppgifterna måste därför ses som en approximation av *användningen* under gödselåret.

1.2.1 Objekt och population

Målpopulationen består av alla producenter (tillverkare), importörer (utom lantbruks- och trädgårdsföretag) och försäljare av mineralgödselmedel. Ungefär 20 företag ingår i målpopulationen. Ett fåtal större företag svarar dock för huvuddelen av försäljningen till jordbruk och yrkesmässigt trädgårdsbruk.

I *intressepopulationen* ingår utöver de företag som ingår i målpopulationen även enskilda lantbruks- eller trädgårdsföretag som importerat mineralgödsel. Skillnaden bedöms ha marginell påverkan på innehållet i statistiken.

Mål- och observationsobjekt samt uppgiftslämnare är företag av typen producenter (tillverkare), importörer och försäljare av mineralgödselmedel.

1.2.2 Variabler

Målvariabler i undersökningen är sålda kvantiteter av växtnäring (näringsämnen) *avsedda* för jordbruk eller yrkesmässigt trädgårdsbruk samt kadmiuminnehåll. Försäljning av gödselprodukter för annan användning än inom jordbruk eller yrkesmässigt trädgårdsbruk kan förekomma.

Intressevariabler i undersökningen är sålda kvantiteter av växtnäring (näringsämne) som *används* inom jordbruk eller yrkesmässigt trädgårdsbruk samt kadmiuminnehåll.

Observationsvariabler i undersökningen är dels sålda kvantiteter av olika gödselprodukter avsedda för jordbruk eller yrkesmässigt trädgårdsbruk, dels gödselprodukternas näringsinnehåll (kväve, fosfor, kalium och svavel samt kadmium). Målvariablerna härleds genom en kombination (multiplikation) av de två typerna av observationsvariabler.

1.2.3 Statistiska mått

Statistiken utgörs av totaler/summor (ton näringsämne och kg kadmium) och kvoter (kg/ha utnyttjad åkermark).

1.2.4 Redovisningsgrupper

Statistiken över försålda kvantiteter redovisas efter region, det vill säga med fördelning på län, länsgrupper och riket.

1.2.5 Referenstider

Referenstiden för målpopulationen och variablerna är gödselår, från den 1 juli 2019 till den 30 juni 2020.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Statistikvärden framställs genom denna totalundersökning och inga osäkerhetsmått redovisas. Skattningar görs genom enkel aggregering av inkomna och därefter granskade uppgifter, utan någon justering för eventuellt bortfall.

Undersökningen har genomförts under en lång följd av år och avstämning med annan statistik inom området görs, se avsnitt 5.3 *Samanvändbarhet i övrigt* för ett resonemang om osäkerheten baserat på denna avstämning.

Tillförlitligheten i skattningarna sammantaget bedöms vara hög.

Under första kvartalet av 2020 började covid-19 spridas i Sverige och i världen. Det har inte påverkat tillförlitligheten av skördestatistiken.

2.2 Osäkerhetskällor

I denna statistik förekommer osäkerhet från eventuella dubbelräkningar, övriga mätfel, bearbetningsfel och bortfallsfel som kan påverka resultatets kvalitet. Störst inverkan på resultatet bedöms uppstå från slumpmässig mätosäkerhet vid uppdelningen av försålda kvantiteter per län, vilket gör att den regionala redovisningen är osäker.

2.2.1 Urval

Denna källa bidrar inte till osäkerhet i statistiken.

2.2.2 Ramtäckning

Producenter, importörer och försäljare av mineralgödselmedel var till och med december 2009 skyldiga att betala särskilda miljöavgifter med hänsyn till gödselmedlens kväve- och kadmiuminnehåll. SCB/Jordbruksverket erhöll då årligen en förteckning från Skatteverket över företag som betalt sådana miljöavgifter. Beskattningen av gödselmedel slopades den 1 januari 2010 och ramen i denna undersökning fick därefter uppdateras på annat sätt.

En aktuell *ram* för populationen skapas numera genom att komplettera uppgiftslämnande företag i ramen från 2009 med nytillkomna företag på marknaden. Företag som upphört med försäljning av mineralgödsel tas bort från ramen. Undersökningens *rampopulation* består av det 20-tal företag som ramen leder fram till.

Täckningsbrister kan bero på *undertäckning*, som uppstår när producenter/importörer/försäljare som ingår i målpopulationen saknas i rampopulationen. Ingen uppräknings görs till exempel för eventuell "okänd import", utan statistiken baseras på de uppgifter som insamlats, varför någon liten underskattning kan uppstå på grund av undertäckning. Täckningsbrister kan också bero på *overtäckning* som uppstår när företag i ramen inte längre har någon försäljning eller enbart försäljning för hemträdgårdsbruk. Övertäckningen hanteras genom att företagets värden inte räknas med i statistiken. Sammantaget är det SCB:s bedömning att eventuella brister i ramen över producenter, importörer eller försäljare endast marginellt påverkar statistikkens kvalitet.

2.2.3 Mätning

SCB övertog ansvaret för insamling av uppgifterna från och med gödselåret 2019/20 från Jordbruksverket. Uppgifterna insamlades via ett elektroniskt frågeformulär som sändes ut via e-post i slutet av 2020. Frågeformuläret omfattar uppgifter om namn på gödselmedlet, medlets näringsinnehåll med avseende på kväve (N), fosfor (P), kalium (K) och svavel (S) samt genomsnittlig halt av kadmium (Cd) i fosforgödselmedlen. De försålda kvantiteterna, uttryckta i ton, av olika medel ska redovisas per län. För de uppgiftslämnare som så önskade fanns möjlighet att lämna uppgifter i annat format.

I dokumentationen *Statistikens framställning (StaF)* finns frågeformulär och missiv (följebrev, introduktionsbrev) återgivna som bilagor. Dokumentet finns tillgänglig på www.scb.se/mi1002 under *Dokumentation*.

Uppdelningen av försålda kvantiteter på län förorsakar problem för några uppgiftslämnare. Mineralgödsel försäljningen sker ibland i flera led varför importören/producenten inte alltid vet var de olika partierna slutligen förbrukas. De mätfel som uppstår av detta skäl bedöms främst vara av slumpmässig karaktär. Försäljningsresultaten för de redovisade länsgrupperna är därför säkrare än de enskilda länsuppgifterna.

När en vara säljs i flera led finns risk för att kvantiteter redovisas dubbelt. Olika kontroller görs för att undvika att leveranser redovisas dubbelt. SCB bedömer att dubbelredovisning, som inte upptäckts i granskningen, är ovanlig och ökar osäkerheten i redovisningen endast marginellt.

Via ordinarie handelskanaler för mineralgödsel förekommer även försäljning av gödselmedel tillåtna i ekologisk odling. Dessa är till största delen organiska gödselmedel. Hur stor del försäljningen från dessa företag motsvarar av den totala försäljningen av gödselmedel tillåtna i ekologisk odling är oklart. Uppgifterna får betraktas som osäkra. De företag som endast har försäljning av organiska gödselmedel, till exempel fruktsaft och rötrest, lämnar inte uppgifter i denna undersökning.

Gödselmedel tillåtna i ekologisk odling kan även säljas för användning i konventionell odling, och för vissa gödselmedel, t.ex. kalimagnesia, kan detta vara vanligt. För användare med intresse av fördelningen mellan de mängder som används till ekologisk odling respektive konventionell odling bör detta tas i beaktande.

2.2.4 Bortfall

Ett fåtal aktörer på marknaden svarar för över 95 procent av all försäljning. För 2019/20 saknades uppgifter några av de mindre aktörerna på marknaden.

Ingen korrigering har gjorts för bortfallet av de mindre aktörerna. Detta ger en mindre underskattning av den totala försålda mängden näringsämne, men bedöms sammantaget ha liten påverkan på statistikens tillförlitlighet.

2.2.5 Bearbetning

Lämnade kvantitetsuppgifter har kompletterats med uppgifter från publicerade innehållsdeklarationer för enskilda gödselmedel i de fall uppgift om växtnäringsinnehåll i form av kväve, fosfor, kalium och svavel saknades.

Även för mindre kvantiteter där uppgift om fosforgödselmedlens innehåll av metallen kadmium saknades har kompletteringar gjorts.

Dessa kompletteringar är nödvändiga för att kunna använda alla inkomna uppgifter och ökar resultatens tillförlitlighet och fullständighet. Uppgifterna om växtnäringens innehåll får betraktas som relativt säkra.

Kemikalieinspektionen har under 2018 kontrollerat att gränsvärdet för kadmium per ton fosfor i mineralgödsel inte överskrids. Se rapport Kadmium i mineralgödsel, [Tillsyn 7/18](#) utgiven av Kemikalieinspektionen.

Från och med gödselår 2018/19 har laboratoriernas sätt att redovisa kadmiuminnehållet i mineralgödsel ändrats. Det innebär att den redovisade halten blir något högre jämfört med det redovisningssätt som användes tidigare. Förändringen innebär en minskad risk för underskattning av det redovisade mätvärdet och därmed även av den redovisade statistiken över mängden kadmium i mineralgödsel. Förändringen är dock inte så stor att det bör betraktas som ett tidsseriebrott i statistiken.

Efter registrering och granskning av insamlade uppgifter omräknas uppgivna kvantiteter handelsvara till rena näringsämnen och summeras till län, länsgrupper och riket.

Uppgiftslämnarnas fördelning av sålda kvantiteter på olika regioner kan vara osäkra. I vissa fall fraktas mineralgödseln först till en större terminal och vidarebefordras sedan till återförsäljare inom flera län. Resultaten för de i tabellerna angivna länsgrupperna är därför säkrare än länsuppgifterna. Några uppgiftslämnare bidrar till statistiken enbart genom att fördela sin försäljning (i procent) mellan olika län.

Med hjälp av arealuppgifter för 2020 i Jordbruksverkets statistikrapport "Jordbruksmarkens användning 2020. Slutlig statistik (JO0104)" beräknas genomsnittlig gödselgiva av olika näringsämnen per hektar utnyttjad åkermark.

Utnyttjad åkermark har definierats som summa åkermark exklusive träda och ospecificerad åkermark.

2.2.6 Modellantaganden

Inga modellantaganden görs normalt. För 2019/20 inkom endast begränsade uppgifter från en av de större aktörerna. Försäljningen från det större företaget har modellskattats på så sätt att de kvantiteter som företaget lämnade för gödselår 2018/19 räknats om utifrån en lämnad uppgift om den procentuella förändringen av den totala försäljningen jämfört med 2018/19.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Endast slutlig statistik redovisas.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Resultat publiceras tio månader efter att gödselåret avslutats.

3.2 Frekvens

Uppgifter om försäljning av mineralgödsel insamlas årligen avseende perioden från den 1 juli till den 30 juni. Statistiken publiceras påföljande år i april.

3.3 Punktlighet

Publiceringen sker enligt publiceringsplan för Sveriges officiella statistik.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Statistiken publiceras årligen i Statistiska meddelanden (SM-serien MI 30). Uppgifter för 2019/20 finns i rapporten MI 30 SM 2101. Publiceringen sker på SCB:s webbplats (www.scb.se/mi1002). Statistiken finns även tillgänglig i [Statistikdatabasen \(SSD\)](#) under Miljö/Försäljning av mineralgödsel för jord- och trädgårdsbruk. Resultat redovisas också i "Jordbruksstatistisk sammanställning" på [Jordbruksverkets webbplats](#).

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

Jordbruksverket upphör att publicera årliga uppgifter om försäljningen av olika mineralgödselmedel på riksnivå (redovisat som ton vara per produkt/produktgrupp) baserat på samma uppgiftsmaterial. Sista publicerade redovisningen finns i Försäljning av mineralgödsel 2018/19 (Statistikrapport 2020:04).

Primärdata som inte gallrats finns arkiverade vid Riksarkivet eller för senare år sparade vid SCB i avvaktan på arkivering eller gallring. Specialbearbetningar kan utföras mot betalning enligt självkostnadsprincipen.

4.3 Presentation

Statistiken presenteras i ett statistiskt meddelande i form av tabeller och diagram samt kommenterande text. För de uppgifter som publiceras i Statistikdatabasen finns möjlighet för användarna att själva skapa tabeller och diagram.

4.4 Dokumentation

Dokumentation finns tillgänglig via SCB:s webbplats, www.scb.se/mi1002. Statistikens kvalitet beskrivs i denna *kvalitetsdeklaration*. Hur statistiken produceras beskrivs i *Statistikens framställning*. Detaljerad information om variabler (Metaplus) finns tillgänglig via länk under *Statistikens detaljerade innehåll*.

5 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Undersökningen har genomförts på samma sätt under den period som SCB svarat för statistiken, alltså från och med 1985, med undantag för ändringar i indelningen av gödselår över tiden. Gödselåret 1987/88 omfattade 11 månader medan gödselåret 1993/94 omfattade 13 månader. Detta beroende på att gödselåret för åren 1988/89 t.o.m. 1992/93 avsåg perioden juni-maj. Övriga år avser gödselåret försäljning av gödsel under perioden 1 juli-30 juni.

De länssammanslagningar som skett (Skåne 1997, Västra Götalands län 1998) medför försämrad jämförbarhet mellan år i dessa regioner.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Uppgiftslämnarnas fördelning av sålda kvantiteter på olika regioner kan vara osäker. I vissa fall fraktas mineralgödseln först till en större terminal och vidarebefordras sedan till återförsäljare inom flera län. Resultaten för de i tabellerna angivna länsgrupperna är därför säkrare än resultaten för enskilda län, för mer information se 2.2.5 *Bearbetning*.

5.3 Samanvändbarhet i övrigt

SCB insamlar, genom jordbrukarintervjuer, uppgifter om den faktiska användningen av mineralgödselmedel i jordbruket. Senast publicerade uppgifter avser gödselåret 2018/19 (MI 30 SM 2002). Denna undersökning genererar betydligt mer detaljerad statistik än försäljningsstatistiken. De två undersökningarna har gett något skiljaktiga resultat för försäljning respektive användning under de år undersökningarna utförts parallellt. Försäljningen har i regel legat något högre än den uppgivna användningen. I försäljningsstatistiken ingår kvantiteter för produkter avsedda för jordbruk respektive yrkesmässigt trädgårdsbruk. Försäljningen av sådana jordbruksprodukter för annat syfte än jordbruk respektive yrkesmässigt trädgårdsbruk, till exempel för användning på grönytor, bedöms vara en förklaring till varför försäljningsstatistiken har legat på en något högre nivå.

5.4 Numerisk överensstämmelse

I Statistikdatabasen laddas uppgifterna i tabellerna med fast inställning på antal decimalsiffror. I enstaka fall blir då de redovisade uppgifterna inte konsistenta med uppgifterna redovisade i det statistiska meddelandet, på grund av att avrundningar baseras på olika antal decimaler.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

Statistiken om försäljning av mineralgödsel ingår i Sveriges officiella statistik. För statistik som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) gäller särskilda regler för kvalitet och tillgänglighet, se lagen ([2001:99](#)) och förordningen ([2001:100](#)) om den officiella statistiken samt Statistiska centralbyråns föreskrifter (SCB-FS [2016:17](#)) om kvalitet för den officiella statistiken.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen ([2009:400](#)).

För att skydda enskilda personers eller företags sekretessreglerade uppgifter säkerställs att de inte kan röjas direkt eller indirekt i den statistik som offentliggörs. Behandling av personuppgifter förekommer inte.

C Bevarande och gallring

Bevarandebehov är under utredning. Arbete med framtagning av gallringsföreskrifter pågår.

Ett exemplar av trycksaker samt elektroniska publikationer levereras till Kungliga biblioteket i form av pliktexemplar. Kvalitetsdeklaration och Statistikens framställning innefattas inte i leveransen av pliktexemplar.

D Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte.

E EU-reglering och internationell rapportering

Uppgifter om försålda kvantiteter av mineralgödselmedel efterfrågas av Eurostat, OECD och Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).

Uppgifterna ingår som ett av indataunderlagen för Sveriges klimatrappor-tering till *United Nations Framework Convention on Climate Change* (UNFCCC), i enlighet med Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 525/2013 av den 20 maj 2013 om övervakning och rapportering av utsläpp av växthus-gaser.

F Historik

Produkten ingår i den löpande statistiken över jordbrukets gödselmedels-användning. Regionala försäljningsuppgifter för mineralgödsel finns sedan 1950-talet. I mitten av 1980-talet övertog SCB statistikansvaret från Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA). Från och med 2006/07 framställs statistiken vid den enhet på SCB som ansvarar för lantbruksstatistik.

Statistiken ska belysa den regionala försäljningen till jord- och trädgårds-bruket av kväve, fosfor och kalium i mineralgödselmedel och kontinuerligt följa utvecklingen. Fr.o.m. gödselåret 1995/96 ingår uppgifter om försälj-ningen av svavel och om fosforgödselmedlens kadmiuminnehåll. Från och med gödselåret 2002/03 insamlas även uppgifter om försäljning av gödselmedel tillåtna i ekologisk odling till jord- och trädgårdsbruk.

SCB har sammanställt historisk statistik över försäljning av handelsgödsel (mineralgödsel) med start från 1900-talets början. Se *Handelsgödsel, stallgödsel och kalk i jordbruket – långa tidsserier* (Na 15 SM 8501) respektive *Handelsgödsel, stallgödsel och kalk i jordbruket. Kväve, fosfor, kalium och CaO i långa regionala tidsserier* (Na 30 SM 9503).

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån (SCB)
Kontaktinformation	Gunnel Wahlstedt
E-post	Lantbruksstatistik@scb.se
Telefon	010-479 62 45